

LAHTI AHTIALA PAAKKOLANMÄKI

Rautakautisen asuinpaikan kaivaus

Hannu Takala 1988

*Esikust. tsto 148 / 19.10.1988*

KAIVAUSKERTOMUS LAHDEN AHTIALAN PAAKKOLANMIEN  
KAIVAUKSISTA 23.5. - 30.6.1988

Lahden kaupunginmuseo  
6.10.1988.

Hannu Takala

SISÄLLYS

1. JOHDANTO	
1.1. Tutkimusten lähtökohta	2
1.2. Tutkitut kohteet ja tutkimusmenetelmät	3
2. SIPURANTIEN TUTKIMUKSET	4
3. PAAKKOLANMÄKI I:1	
3.1. Tutkimuskohde	6
3.2. Alue A	7
3.3. Alue B	9
3.4. Yhteenveto	11
4. PÄATELMÄT JA JATKOTOIMENPITEET	12
LIITTEET JA KARTAT	

## 1. JOHDANTO

### 1.1. Tutkimusten lähtökohta

Lahden Ahtialan Paakkolanmäen arkeologisissa kaivauksissa on useiden viime vuosien aikana saatu selville alueen rautakautisten toimintojen voimakkuus ja tätä kautta on Paakkolanmäen esihistoriallinen arvo noussut korkealle. Kuitenkin Paakkolanmäen arkeologisia kohteita on jatkuvasti uhannut tuhoutuminen, sillä alue on kaavoitettu pientaloasutukselle. Tämän takia ovat monet arkeologisesti arvokkaat kohteet jouduttu tutkimaan nopeasti rakennustöiden alta pois. Suurimmaksi osaksi koko Paakkolanmäen esihistoriallinen miljöö onkin jo ehtinyt tuhoutua. Muutama suurempi kohde, joilla on havaittu varmaa rautakaudelle ajoittuvaa toimintaa, on onnistuttu muuttamaan asemakaavaan suojelualueiksi.

Intensiivinen rakentaminen uhkaa edelleen Paakkolanmäellä alueita, joilla on havaittu runsasta ja voimakasta esihistoriallista toimintaa, mutta joita ei ole ehditty tutkia. Yksi tällainen kohde on mäen kaakkoisrinne, jossa sijaitsee rautakautinen asuinpaikka, Paakkolanmäki I:1, ja jota on aikaisemmin tutkittu vuosina 1983, 1986 ja 1987. Lukuisista tutkimuksista huolimatta ei kohdetta ole saatu vielä kokonaan selvitettyä. Koska rakennuspaine on viime vuosien aikana kohdistunut erittäin voimakkaana juuri tälle alueelle, on sen tutkimuksia pidetty ensisijaisen tärkeinä. Lahden kaupunginmuseo oli budjetissaan vuodelle 1988 sijoittanut rahaa arkeologisiin kaivauksiin 54 000 mk, joka päätettiin käyttää Paakkolanmäen I:1 kohteen tutkimuksiin. Miltään muulta suunnalta ei rahaa tutkimuksiin annettu.

Lahden kaupunginmuseon määrärahan turvin järjestettiin tutkimukset kohteessa Paakkolanmäki I:1. Määrärahan puitteissa jäivät kaivaukset vain yhden kuukauden mittaisiksi ja työntekijämäärältään varsin pieniksi. Jo kenttätöihin lähdettyä oli selvää, ettei kohteesta pystyttäisi tutkimaan kuin pieni osa, joten kaivettavaa jäisi vielä tulevillekin vuosille. Näiden seikkojen sekä edellisten kaivaustulosten

perusteella otettiin kaivettaviksi alueen itäisimmät ja pohjoisimmat reuna-alueet, jotka tutkimalla kohdetta saataisiin rajattua.

Kaivaukset tapahtuivat Museoviraston valvonnassa, jonka puolesta työtä hoiti Jukka-Pekka Taavitsainen. Kaivausten johtajana toimi Hannu Takala ja teknisenä apulaisena Päivi Taipale. Kaivajina työskentelivät: Jari Ikonen, Nanna Jalkanen, Mirka Lauttamus, Marko Lehikoinen, Elina Taipale ja Sisko Tampio.

## 1.2. Tutkitut kohteet ja tutkimusmenetelmät

Kaivaussuunnitelmassa lähdettiin siitä, että kaivauksissa tullaan keskittymään I:1 kohteen tutkimiseen sen reuna-alueilla. Kuitenkin toukokuun viimeisinä päivinä tehtiin eräällä Sipurantien tontilla rakennuksen pohjatöitä, joissa kaivinkoneella poistettiin pintamaata. Pintamaan poiston yhteydessä tontilta paljastui muutamia epäselviä nokimaajälkiä, joiden selvittäminen otettiin myös tutkimusohjelmaan.

Tutkimusten pääpaino oli selvästi P I:1 kohteessa, joka tutkittiin tasokaivauksena stratigrafista kaivausmetodia käyttäen. Kaivausta syvennettiin lastoilla aina sen verran, että saavutettiin aikaisemmasta maalajista poikkeava uusi maalajikerros eli konteksti. Mitään ennaltamäärättyä kaivaussyvyyttä ei siis ollut. Kaivaussyvyys ratkaistiin joka kerralla tilanteen mukaan. Kontekstit kuvattiin sanallisesti omille dokumentointilehdilleen jonka lisäksi diat ja mv-kuvat otettiin pelkästään näistä konteksteista. Niin ikään tasokartat piirrettiin jokaisesta kontekstista erikseen, joten totuttuja tasokarttoja ei enää käytetty. Sen lisäksi, että tietyistä konteksteista piirrettiin profiilit, piirrettiin leikkauskartat niistä kaivausalueen reunoista, joiden profiilikarttoja ei oltu tehty edellisinä vuosina. Löydöt otettiin talteen jokaisesta kontekstista erikseen 1x1 m ruudun tarkkuudella. Sen lisäksi keramiikasta, metalliesineistä, piistä, palaneesta luusta sekä suurimmista savitiivisteiden paloista tehtiin ns. erikoislöydöt. Näistä tiedot dokumentoitiin omille lomakkeilleen.

Kaivamisen yhteydessä kaivajat seuloivat kaiken kaivamansa maan 6 mm käsiseuloilla (kuivaseulontana), joista tavatut löydöt erotettiin muista dokumentointia varten. Lopuksi kaikki saman kontekstin saman 1x1 m ruudun löydöt yhdistettiin. Lisäksi kaivausalueelta otettiin hiilinäytteitä ajoitustutkimuksiin sekä maanäytteitä arkeobotaanisiin tutkimuksiin, jotka kellutettiin kentällä.

## 2. SIPURANTIEN TUTKIMUKSET

Sipurantien tonteilta 9 ja 10 tutkittiin viisi nokimaajälkeä, jotka paljastuivat talonrakennustöiden yhteydessä. (Liite 7) Kaivurin poistettua tonteilta pintamaata muutaman kymmenen sentin syvyydeltä tuli niiltä esiin voimakkaasti palaneen maan alueita sekä kiveyksiä. Koska kaivinkone oli ottanut pintamaata pois varsin reilusti, vaikutti siltä, että kiveyksiä olisi saattanut tuhoutua kokonaan tässä työvaiheessa. Lopulta selviksi nokimaajäljiksi tulkittavia kohtia löytyi tonteilta 5 kpl, jotka numeroitiin I-V. Kuitenkin kävi niin, että ennenkuin siirsimme tutkimukset Sipurantielle, oli joku ulkopuolinen tehnyt omia tutkimuksiaan nokimaajälkien luona ja heitellyt jäljen I pintakiveystä pois jonkin verran. Samoin oli kaikki jäljen II palaneet kivet nosteltu pois, joten jälki oli tuhottu kokonaan.

Kiintopiste kaivausalueelle siirrettiin Ahtialan Työväentalon seinässä olevasta korkeuskiintopisteestä n:o 23044. Alueelle tehtiin tilapäinen koordinaatisto, jota ei sidottu mihinkään pysyvään pisteseen. Tämän koordinaatiston avulla selvitettiin vain nokimaajälkien etäisyydet toisiinsa nähden. (Kartta 18)

Jälkien koordinaatit:

Jälki I	X- 102	Y- 109	Z- 112-137	Ø 130 cm.
Jälki III	X- 91	Y- 119	Z- 156-195	Ø 110 cm.
Jälki IV	X- 91	Y- 120	Z- 162-202	Ø 140 cm.
Jälki V	X- 80	Y- 125	Z- 221-246	Ø 80 cm.

Kaikkien jälkien ympärillä oleva maa oli joko puhdasta hiesua tai hiesun ja savensekaista maata. Itse jäljet koostuivat palamisen tuotteena syntyneestä mustasta, hiilensekaisesta hiekkamaasta. Kivet jäljissä olivat kaikki selvästi palaneita ja osittain rapautuneita.

Jäljet III ja V olivat hieman epämääräisiä eikä niiden kiveyksillä ollut selvää muotoa. Molemmat jäljet päättyivät puhtaaseen hiesuun. Jäljestä III tuli löytöjä yhteensä 141 g, joista osa on esihistoriallista ainesta, mutta joukossa oli myös moderneja löytöjä. Jäljestä V tuli 35 g löytöjä, jotka vaikuttavat esihistoriallisilta.

Jäljet I ja IV olivat selviä latomuksia, joista etenkin jälki I oli hienon työn tulosta. Jälki I päättyi puhtaaseen hiesuun 25 cm syvyydessä siten, että pohjalla oli kolme suurta kiintokiveä. Jäljeistä löytyi vain 6 g palanutta savea. Myös jälki IV oli selvä latomus, josta tuli löytöjä yhteensä 77 g. Osa läydöistä oli moderneja.

Kaikkiaan Sipurantien tonttien nokimajäljet jäävät yhteyksiltään epäselviksi. Jäljet tuntuvat selviltä lieden paikoilta, mutta niistä tulleet löydöt eivät anna täysin selvää ajoitusta. Toisaalta materiaali on selvästi esihistoriallista, mutta samalta kaivaussyvyydeltä tulleet modernit löydöt sotkevat kuvioita. Ilmeisemmältä kuitenkin vaikuttaa, että jäljet ovat ainakin syntyneet esihistoriallisen ajan lopulla ja mahdollisesti samalla paikalla on joskus myöhemminkin ollut toimintaa. Mitään varmaa en kuitenkaan pysty sanomaan. Vuonna 1987 viereisiltä tonteilta kaivetut jäljet olivat samanlaisia: samoilta syvyyksiltä löytyi rinnan esihistoriallisia ja moderneja löytöjä.

Tässä yhteydessä on myös mainittava maakaasuputkikaivannosta, jota kesäkuussa kaivettiin pitkin Sipurantien eteläreunaa, itä-länsi suuntaisena, Alustapellonkadulta lähtien tontin n:o 11 itäreunan kohdalle asti. Tonttien 12 ja 11 kohdalla tuli kaivannon pohjoisseinämästä esiin useiden metrien matkalta näkyviin hiiltynyttä maata n. 20 cm paksuisena. Jäljet eivät kuitenkaan enää näkyneet kaivannon eteläseinämässä, vaan selvästi jatkuivat Sipurantien alle. Kaivannon pohjoisseinä sisälsi pääasiassa jälkiä mustasta hiilimasta,

rapautuneista kivistä, puujätteestä sekä näiden välissä paikoitellen täysin lahoamattomasta puusta. Koska jälki jatkui päällystetyn tien alle ja ainoastaan sen reuna tuli näkyviin kaivannossa, ei mihinkään toimenpiteisiin ryhdytty.

### 3. PAAKKOLANMÄKI I:1

#### 3.1. Tutkimuskohde

Tutkimuskohde sijaitsee Paakkolanmäen kaakkoisosassa ja näkyy peruskarttalehdellä 3111 06 AHTIALA, pain. 1978, päällepain. 1983 koordinaateilla X=6767, Y=434 ja Z=n. 110. (Liite 4) Kohde on entisellä, loivasti etelään viettävällä peltomaalla. Etelässä kohdetta rajoittaa n. 80 m päässä virtaava Sepänoja, pohjoisessa tulee 20 m päässä vastaan pieni havupuumetsikkö ja lännessä kohde rajoittuu heti kaivausalueen rajalla alkavaan lehtipuualueeseen. Itään peltomaa-alue jatkuu kymmeniä metrejä, kunnes päättyy sankkaan lehtoalueeseen, josta on tavattu useita kaskiraunioita.

Kohdetta P I:1 on aikaisemmin tutkittu vuosina 1983, 1986 ja 1987. Vuoden 1983 kaivaukset olivat koekaivaustyyppiset, jolloin koko paikka varsinaisesti löydettiin. Vuonna 1986 alueelle tehtiin 144 m<sup>2</sup> suuruinen tasokaivaus, jolloin tutkimus keskittyi kohteen pohjoisosaan. Vuoden 1987 kaivaukset jatkuivat 60 m<sup>2</sup> suuruisina suoraan edellisvuoden kaivausalueen länsi- ja eteläreunasta lounaaseen. Vuoden 1988 kaivauksia jatkettiin edelleen, 58 m<sup>2</sup> suuruisina, suoraan edellisen kaivausalueen reunoista kohti lounaista. (Liite 5) Koordinaatisto, korkeuspiste sekä latan lukema siinä olivat vuosien 1987 ja 1988 kaivauksilla täsmälleen samat, joten kaivaustulokset ovat näiltä osin verrannollisia.

Kaivaus toteutettiin kahtena alueena siten, että A-alue sijoittui vuoden 1987 koeojien 1 ja 2 väliin 27,5 m<sup>2</sup> suuruisena ja B-alue koeojan 2 eteläpuolelle 30,5 m<sup>2</sup> kokoisena. A-alue kaivettiin ensin kokonaan pohjaan, jonka jälkeen siirryttiin B-alueelle. (Liite 6)



### 3.2. Alue A

27,5 m<sup>2</sup> suuruisen alueen kaivaminen aloitettiin poistamalla aluksi pintamaata n. 20 cm verran traktori-kaivurilla, jonka jälkeen siirryttiin varovaiseen lapioilla kaivamiseen ja lopulta lastoilla työskentelyyn. Peltomultakerroksesta (Konteksti 1) tuli jo varsin paljon löytöjä, joista osa oli selvästi moderneja, mutta sekoittuneena oli myös rautakaudelle ajoitettavia irtolöytöjä. Rautakauden löytöjä tuli etenkin aivan pintamaan alaosasta. Puhtaita palaneen saven kappaleita pintamaasta löytyi yhteensä 191 g ja savitiivisteen paloja 6 g.

Heti pintamaan alta paljastui ensin vihertävän harmaasta maalajista koostunut koko alueen täyttävä taso, joka oli selvästi tulosta voimakkaasta rautakautisesta toiminnasta (K 2, kartta 2). Tästä tasosta löytyi palaneen saven kappaleita 139 g sekä tehtiin 18 erikoislöytöä. Tätä tasoa leikasi ensin pyöreähkö, aivan musta jälki alueen pohjoisosassa, joka oli selvästi syntynyt palamisen yhteydessä (K 3). Tästä jäljestä lähti viistosti kaakkoon n. 20 cm leveä ja 5,8 m pitkä humus-puujätekaista (K 4). Kun osa jäljestä kaivettiin pohjaan ja siitä piirrettiin leikkauskartta, nähtiin, että kaista oli n. 10 cm syvä ja sillä oli terävät reunat sekä täysin tasainen pohja. (Kartat 2 ja 15/1) Tässä vaiheessa syntyi vaikutelma, että pitkä jälki saattaisi olla rakennuksen seinän jäännös, jolloin alimpana osana olisi ollut maahan upotettu hirsi. Tämä pitkä ja kapeahko puujätekaista oli täsmälleen saman suunteinen ja miltei samanpituinen kuin vuoden 1987 kaivauksilla esiintullut seinän jälki 4 m idempänä. Seinä olisi siis vain hajonnut paikalleen, mutta olisi pohjoispäästään palanut hiukan. Oletusta, että kyseessä olisi seinän jäännös, jonka itäpuolella olisi rakennuksen sisäosa, tukee se seikka, että rautakautisten toimintojen taso paksunee huomattavasti juuri tämän puujätekaistan itäpuolella.

Syventämisen jatkuessa paljastui pian seinänjäljen itäpuolelta toinen samanlaisesta puujätteestä muodostunut n. 20 cm leveä kaista, joka ensin suuntautui itään, mutta kääntyi pian jyrkästi kohti pohjoista (K 7, kartta 3). Tästäkin jäljestä piirrettiin profiili, josta nähtiin, että

myös tällä jäljellä oli terävät reunat sekä tasainen pohja (kartta 15/2). On mahdollista, että kyseessä olisi jonkinlainen väliseinä, joka on samalla tavalla tehty kuin rakennuksen ulkoseinätkin. Seinien välissä oleva maalaji oli vielä koostumukseltaan erilaista kuin sitä ympäröivä suurempi taso. Tämä taso (K 6) oli muodostunut humuksen ja hiekanomaisesta maasta ja erotui vielä muista harmaampana. Näin ollen tällä paikalla olisi ollut muusta toiminnasta poikkeavaa toimintaa, joten sen paikka on hyvinkin saatettu erottaa väliseinällä muista.

Edelleen alueen A eteläosassa tuli esille rakennuksen pitkittäisseinästä itään lähtevä suora puujätekaista, jonka koostumus oli täysin samanlainen kuin muillakin seiniksi oletetuilla jäljillä. Pituutta tällä jäljellä oli 2 m ja leveyttä n. 20 cm (K 9, kartta 4). Toisaalta voi olettaa, että kyseessä olisi väliseinä, mutta jäljen ollessa vain parin sentin syvyinen, ei näin voi varmuudella sanoa. Kuitenkin on mahdollista, että kyseessä olisi heikkorakenteinen väliseinä, joka on ollut paikallaan hyvin hatarasti. Oletusta, että ainakin osa näistä puujätekaistoista olisi ollut rakennuksen seiniä, tukevat alueelta löytyneet palaneen saven kappaleet sekä lukuisat savitiivisteiden palat. Osa savitiivisteistä sisälsi jälkiä oksapainanteista ja osassa oli selviä puupainanteita; muutamissa palasissa oli nähtävissä molempia. Kaikki tiivisteiden palaset olivat palaneet enemmän tai vähemmän ja suurin osa niistä oli pl. kolmionmuotoisia.

Alueelta löytyi vielä yksi pyöreä jälki, joka oli muodostunut humuspuujätteestä (K 11, kartat 4 ja 15/3). Jäljen halkaisija oli 48 cm, mutta syvyyttä sillä oli vain neljä senttiä, joten kyseeseen tuskin tulee paalunjälki, vaikkei sitäkään mahdollisuutta voi kokonaan sulkea pois.

Näiden selvien syventeiden ja tasojen lisäksi alueelta tuli esiin vielä muutamia jälkiä, joiden syntyvaiheet jäivät epäselviksi. Aivan alueen eteläreunasta työntyi esiin useita pitkulaisia ja syviä löyhästä humuksesta muodostuneita kaistoja (K 13, kartta 5). Jäljet alkoivat heti pintamaan alta ja olivat melko syviä. Jäljestä löytyi 27 g palanutta

savea sekä muutama rautakautinen erikoislöytö. Lopullisesti jäljen luonne jää epäselväksi.

Alueen koilliskulmasta tuli vielä esille hiukan ennen hiesupohjaa vaaleanharmaa hiesun ja savensekainen maalaji, jossa oli runsaasti hiilenpaloja (K 14, kartta 5). Ainakin eteläosastaan jälki oli selvää palamisen tuotetta ja ilmeisesti koko taso oli syntynyt palamisen johdosta, jolloin runsaasti hiiltä oli sinkoutunut tasoon.

Viimeisenä ihmisen vaikutuksesta syntyneenä jälkenä tuli alueen itäosassa esiin, voimakkaimmin palaneiden kohtien alta, valkoista ns. tuhkamaata (K 15, kartta 6). Tämä löyhä maalaji esiintyi siellä täällä puhtaana hiesun päällä vain muutaman sentin paksuisina läikkinä.

Kaikkiaan aluetta A syvennettiin n. 25 cm sen jälkeen kun pintamaa oli ensin poistettu.

### 3.3. Alue B

Alueen A pohjaankaivamisen jälkeen siirryttiin alueelle B, josta lopulta muotoutui 30,5 m<sup>2</sup> kokoinen alue. Aluksi pintamaata lähdettiin poistamaan jonkin verran suuremmalta alueelta, mutta ajanpuutteen vuoksi oli tyytyminen pienempään kaivausalueeseen. Pintamaa (K 30) oli alaosastaan samalla lailla sekoittunut rautakautisiin kerroksiin kuin alueella A. Yhteensä tästä tasosta löytyi 133 g palanutta savea ja 65 g savitiivistettä. Erikoislöytöjä tehtiin 14 kpl.

Heti pintamaan poiston jälkeen paljastui alueen eteläreunasta modernin ojan pää (K 31, kartta 13) ja myöhemmin tuli toinen moderni jälki alueen pohjoisosasta (K 32, kartta 13). Jälkimmäisessä oli ilmeisesti kyseessä edellisten kaivausten yhteydessä syntynyt jälki.

Ensimmäinen vastaan tullut rautakautinen kerros oli alueen pohjoisreunan läheltä ilmestynyt ruskeankeltainen hiekasta muodostunut taso. (K 34,

kartta 8) Siitä löytyi savitiivistettä yhteensä 298 g ja palanutta savea 4 g. Pari senttiä syvemmällä taso katosi ja sen alta ilmaantui hyvin voimakkaasti palaneen maan sekä alueen päätason välinen rajakohta. Alueen itäosassa oli koko ajan muista poikkeava, mustasta palaneesta maasta syntynyt taso (K 43, kartat 9 ja 13). Tasossa oli erittäin runsaasti hiilen paloja ja näytti selvältä, että tällä kohdalla oli tapahtunut hyvin voimakasta palamista. Mahdollisesti paikalla olleen rakennuksen eteläosa oli tuhoutunut tulipalossa, jolloin puurakenteita olisi romahtanut juuri tälle kohdalle. Muutamassa kohdassa tasossa oli selvästi nähtävissä voimakkaammin hiiltyneitä suoria kaistoja, jotka kaiketikin olivat peräisin paikalla palaneista hirsistä. Tästä tasosta löytyi savitiivistettä 226 g. Tämän palaneen alueen keskeltä löytyi myös 15 cm syvä ja Ø 50 cm pyöreä jälki. Jälki oli väriltään harmaa ja koostumukseltaan löyhää humusta-puujätettä. Kyseessä oli mahdollinen paalunjälki.

Palaneen tason länsipuolella oli alueen rautakautisten toimintojen päätaso, joka oli kauttaaltaan pienten hiilenpalojen täyttämä (K 44, kartat 9 ja 11). Taso itsessään ei ollut palamisen tuotetta, vaan pikemminkin siihen oli sinkoillut hiiltä idässä tapahtuneen palamisen seurauksena. Tämä taso täytti koko alueen länsiosan, mutta useat jäljet leikkasivat sitä. Yhteensä siitä löytyi savitiivisteiden paloja 2774 g sekä suuret määrät muita löytöjä; kaikkiaan 45 erikoislöytöä tehtiin tästä tasosta.

Mielenkiintoisimmat jäljet olivat alueen B pohjoisreunassa, jossa jo heti pinnan poiston jälkeen tuli esiin kolme tummanruskeaa humusjälkeä (K 39, kartta 10). Ympyränmuotoinen jälki katosi melko pian, mutta pitkulaiset jäljet jatkuivat syvälle muuttaen muotoaan. Itäisemmän kaistan keskellä oli ilmeinen paalun/seipään kuoppa. Suurempi Ø 12 cm musta ja pyöreä jälki (K 37) oli muodostunut hiilensekaisesta maasta ja päättyi valkoiseen tuhkamaahan 10 cm syvyydessä. Tämän jäljen keskellä oli vielä Ø 6 cm kellertävä jälki (K 35). Jäljet olivat 45° kulmassa pohjoiseen. 3-4 cm syvemmällä ruskeat alueet olivat muuttuneet mustiksi hiilensekaisiksi alueiksi (K47, kartat 11 ja 12). Tämän voimakkaasti

palaneen alueen alta tuli vielä esiin valkoista tuhkamaata ennen puhdasta hiesua (K 49).

Edelleen alueen päätasoa leikkasi mustanharmaa suorakulmainen maakaista, joka erosi ympäröivistä tasoista myös niitä tiiviimpänä (K 42, kartta 11). Jälki sopisi sijainniltaan hyvin rakennuksen päätyseinäksi, mutta sen ohuus ja epäselvät reunat eivät tue tätä oletusta. Kyseinen jälki jää ainakin toistaiseksi vaille selitystä.

Aivan kaivauksen loppuvaiheessa tuli alueen itäosassa esiin kaksi ruskeasta maasta muodostunutta syvää jälkeä (K 45 ja K 48, kartta 13), joista ainakin ensiksimmäinen on saattanut olla paalun/seipäänkuoppa.

Alueen pohjataso muodostui lännessä keltaisesta hiesusta, mutta idässä hiesu oli kauttaaltaan värjäytynyt harmaaksi sen päällä tapahtuneen voimakkaan palamisen seurauksena.

#### 3.4. Yhteenveto

Alueesta A voidaan yhteenvetona todeta, että sieltä tuli esiin varma rakennuksen seinän paikka sekä mahdollisesti kaksi väliseinän paikkaa. Koko alueella oli rautakautisista toimista jääneitä erilaisia jälkiä. Esimerkiksi alueen pohjoisosassa on kahden seinän välissä ollut muunlaista toimintaa kuin muualla alueella. Niin ikään alueen itäosassa on tapahtunut selvää palamista, josta ei ole jälkiä muualla. Palaneen saven ja savitiivisteiden palat kertovat paikalla olleesta rakennuksesta sekä useat esinelöydöt ihmisten aktiivisesta toiminnasta alueella.

Alueelta B löytyi runsaasti savitiivistettä: 3428 g sekä jonkin verran palanutta savea: 187 g. Osa alueesta oli erittäin voimakkaasti palanut ja siinä oli vielä nähtävissä jälkiä paikoilleen hiiltyneistä puista. Ilmeisesti rakennuksen eteläosa on tuhoutunut tulipalossa ja siitä on levinnyt runsaasti palamisjätettä ympäristöön. Lisäksi alueelta löytyi muutama paalunpaikaksi tulkittava jälki. Löytöjen määrän sekä eri

rautakautisten kerrosten luonteen perusteella näyttää siltä, että toiminnat olisivat keskittyneet nyt kaivettujen alueiden eteläosaan. Etenkin, kun kerrokset näyttivät jatkuvan erittäin voimakkaina alueen B eteläreunasta kauemmaksi.

Koska kohdetta ei ole kokonaan tutkittu, ei vielä voi varmuudella sanoa minkälainen rakennus paikalla on ollut. Viimevuotisiin kaivaustuloksiin yhdistäen on ainakin rakennuksen sivuseinät saatu selville, jotka ovat n. 6 m pitkät ja ovat 4 m päässä toisistaan luode-kaakko-suuntaisina. Nyt löytyneet useat savitiivisteiden palat: yhteensä 3434 g sekä viimevuotiset palat, antavat jonkinlaista kuvaa rakennuksesta. Ainakin osassa rakennusta on ollut hirssiä ja toisaalla on rinnan hirsien kanssa ollut oksapunosta. Yksityiskohtaisempiin päätelmiin on syytä lähteä vasta sitten, kun koko kohde on saatu tutkittua.

#### 4. PÄATELMAT JA JATKOTOIMENPITEET

Tähän mennessä on kohdetta Paakkolanmäki I:1 tutkittu kolmena peräkkäisenä kenttäkautena laajoilla tasokaivauksilla. Tutkimukset ovat paljastaneet laajan rautakautisen asuinalueen, mutta kaivaukset ovat toistaiseksi painottuneet alueen pohjois- ja länsiosaan. Näihin ilmansuuntiin on alue onnistuttu myös rajaamaan. Kaivauksissa on saatu esille voimakkaista rautakautisista toiminnoista jääneitä jälkiä, mutta jäljet jatkuvat selvästi vielä tutkimattomille alueille. Tähänastisten tulosten perusteella on oikeutettua olettaa, että ainakin etelästä voi odottaa entistä rikkaampia löytöjä. Mahdollista on, että alueelta löytyisi vielä useampienkin rakennusten jäänteitä

Koska on selvää, että nyt tutkittu kohde on edelleen kesken, on välttämätöntä, että kohde saataisiin kokonaan tutkittua mahdollisimman pian. Tämä taas edellyttää sitä, että alueelle olisi järjestettävä suuret kaivaukset, joiden yhteydessä koko alueen tutkiminen mahdollistuu. Koska alueelle on olemassa asemakaava, ehdotan että

ainakin toistaiseksi koko kyseinen Paakkolanmäen kaakkoisrinne asetettaisiin toimenpidekieltoon, joka taas mahdollistaisi arkeologien työskentelyn alueella rauhassa, ilman jatkuvaa painetta alueen kaavoittajan taholta. Edelleen ehdotan nykyisten tutkimustulosten perusteella, ja etenkin mikäli tulevat tutkimukset rikastavat kohteen kuvaa, että harkittaisiin alueen jättämistä muinaismuistoalueeksi.

LIITE 1

AIKAISEMMAT TUTKIMUKSET AHTIALASSA JA NIISTÄ KIRJOITETUT RAPORTIT

- 1971, Oiva Keskitalo: Nastolan kiinteiden muinaisjäännösten inventointi.
- 1976, Timo Miettinen: Lahden kaupungin kiinteiden muinaisjäännösten inventointi.
- 1978, Matti Bergström: Rautakautisen kalmistoalueen kaivaus.
- 1979, Matti Bergström: Lahti, Ahtiala, Ylä-Kokkola - Koekaivaus rautakautisen röykkiön ympäristössä.
- 1980, Kimmo Seppänen: Lahti, Ahtiala Rautakautisen kalmistoalueen ja sen lähiympäristön koekaivaus 30.7.-14.8. ja 27.-29.8.1980.
- 1982, Kimmo Seppänen: Lahti, Ahtiala, Kivipelto - Rautakautisen kalmistoalueen lähiympäristön koekaivaus 10.-21.5.1982.
- 1983, Pirjo Kärhä: Lahti, Ahtiala, Paakkolanmäki I - Koekaivaus 1.6.-30.6.1983.
- 1983, Pirjo Kärhä: Lahti, Ahtiala, Paakkolanmäki II - Koekaivaus 1.9.-16.9.1983.
- 1984, Kimmo Seppänen: Lahti, Ahtiala, Paakkolanmäki II:1 ja III Kaivauskertomus 25.6.-17.8.1984.
- 1984, Pirjo Suutari: Lahti, Ahtiala, Paakkolanmäki II:2 Koekaivaus 4.10.-10.10.1984.
- 1985, Kimmo Seppänen ja Pirjo Suutari: Lahti, Ahtiala Kaivauskertomus 20.5.-31.7.1985.
- 1985, Pirjo Suutari: Lahti, Ahtiala, Ristimäki Kaivauskertomus 30.9.-10.10.1985.
- 1986, Kimmo Seppänen: Kaivauskertomus Lahden Ahtialan Paakkolanmäellä 1.6.-31.7.1986 suoritetuista arkeologisista tutkimuksista.
- 1987, Hannu Takala: Kaivauskertomus Lahden Ahtialan Paakkolanmäen kaivauksista 25.5.-30.6.1987.



LIITE 2

MV-VALOKUVALUETTELO

Kuvannut Hannu Takala

Mv-kuvien negatiiveja säilytetään Lahden kaupunginmuseon valokuva-arkistossa seuraavilla luettelonumeroilla:

- 85829 17.5. P I:1 kaivausalue. Yleiskuva idästä.
- 85830 Sama koillisesta.
- 85831 Sama etelästä.
- 85832 23.5. Kaivausalue pintamaan poiston jälkeen. Yleiskuva koillisesta.
- 85833 Sama kaakosta.
- 85834 Sama lounaasta.
- 85835 25.5. Sipurantien tontilta esiin tullut nokimaajälki.
- 85836 Toinen nokimaajälki.
- 85837 P I:1 pinnan puhdistuksen jälkeen. Yleiskuva etelästä.
- 85838 Alueen eteläosa lännestä kuvattuna.
- 85839 2.6. Alue A kontekstin 1 poiston jälkeen. Kuvattu etelästä.
- 85840 Sama.
- 85841 3.6. K 3 ja K 4 etelästä.
- 85842 Sama.
- 85843 Sama.
- 85844 6.6. K 7 etelästä.
- 84845 8.6. K 9 idästä.
- 85846 Sama.
- 85847 K 4 pohjoispää etelästä.
- 85848 9.6. K 4 ja K 7 osittain pohjaan kaivetuina. Kuvattu etelästä.
- 85849 10.6. K 2 ja K 14 etelästä.
- 85850 Sama.
- 85851 15.6. Sipurantien kaivauksilta: Jäljen III pintataso lännestä.
- 85852 Jälki IV.
- 85853 Jälki V lännestä.
- 85854 Jälki I lännestä.

85855 15.6. Sama lähempää.  
85856 Jälki III etelästä.  
85857 Jälki IV lännestä.  
85858 Jälki V lännestä.  
85859 P I:1 alueen A pohjataso etelästä.  
85860 Sama.  
85861 Sama.  
85862 Alue B pintamaan poistoa ja K 34 etelästä.  
85863 Sama.  
85864 17.6. Alue B K 30 poiston jälkeen etelästä.  
85865 Sama.  
85866 Alueen A profiili X-76 idästä.  
85867 Alueen A profiili Y-99 etelästä.  
85868 20.6. Alueen A profiili Y-94 pohjoisesta.  
85869 21.6. Alue B K 32, K 42 ja K 47 etelästä.  
85870 Sama.  
85871 22.6. K 40 etelästä.  
85872 23.6. K 40, K 43 ja K 44 etelästä.  
85873 Sama.  
85874 K 42 idästä.  
85875 Työkuva: Elina Taipale.  
85876 Työkuva: Marko Lehikoinen.  
85877 28.6. K 43 ja K 50 etelästä.  
85878 Sama.  
85879 Alueen B profiili Y-93 etelästä.  
85880 Alueen B profiili X-80 idästä.  
85881 29.6. Alueen B pohjataso etelästä.  
85882 Sama.  
85883 30.6. Alueen B profiili Y-88 pohjoisesta.  
85884 Sama.

LIITE 3

DIALUETTELO

Kuvannut Hannu Takala

Alkuperäisdioja säilytetään Lahden kaupunginmuseon valokuva-arkistossa seuraavilla luettelonnumeroilla:

- 27022 23.5. P I:1 kaivausalue pintamaan poiston jälkeen. Yleiskuva pohjoisesta.
- 27023 25.5. Kaivausalue pinnan puhdistuksen jälkeen. Yleiskuva etelästä.
- 27024 Alueen eteläosa lännestä.
- 27025 2.6. Alueen A länsiosa K 1 poiston jälkeen.
- 27026 Alue A K 1 poiston jälkeen.
- 27027 3.6. K 1 alaosasta löytynyt angon katkelma in situ. Lännestä.
- 27028 Sama.
- 27029 K 3 ja K 4 etelästä.
- 27030 Sama.
- 27031 6.6. Tyokuva: Mirka Lauttamus.
- 27032 Tyokuva: Marko Lehikoinen seulomassa.
- 27033 Tyokuva kaivajista.
- 27034 K 7 etelästä.
- 27035 8.6. K 9 idästä.
- 27036 K 4 pohjoisosa etelästä.
- 27037 Sama.
- 27038 9.6. K 4 ja K 7 pohjaan kaivettuina etelästä.
- 27039 10.6. K 2 ja K 14 etelästä.
- 27040 15.6. Sipurantien kaivauksilta: Jäljen III pintataso lännestä.
- 27041 Jälki IV.
- 27042 Jälki V lännestä.
- 27043 Jälki IV lännestä.
- 27044 Jälki I pohjoisesta.
- 27045 Tyokuva kaivajista Sipurantiella.
- 27046 Jäljen III pohjataso etelästä.

- 27047 15.6. Jäljen IV pohjataso lännestä.  
27048 Jäljen V pohjataso lännestä.  
27049 P I:1 alueen A pohjataso etelästä.  
27050 Sama.  
27051 Alueen B länsiosan pintatasoa ja K 34 etelästä.  
27052 Sama; itäosa.  
27053 17.6. Alueen B länsiosa K 30 poiston jälkeen etelästä.  
27054 Sama; itäosa.  
27055 Alueen A profiili X-76 idästä.  
27056 Alueen A profiili Y-99 etelästä.  
27057 20.6. Alueen A profiili Y- 94 pohjoisesta.  
27058 21.6. Alueen B K 32, K 42 ja K 47 etelästä.  
27059 K 43 ja K 44 etelästä.  
27060 Löytöjen pesua kentällä.  
27061 22.6. K 40 etelästä.  
27062 23.6. K 44 etelästä.  
27063 K 40 ja K 43 etelästä.  
27064 K 42 idästä.  
27065 K 43 idästä.  
27066 28.6. K 43 ja K 50 etelästä.  
27067 Sama.  
27068 Sama.  
27069 Alueen B profiili Y-93 etelästä.  
27070 Alueen B profiili X-80 idästä.  
27071 29.6. Alueen B pohjataso länsiosa etelästä.  
27072 Sama; itäosa.  
27073 30.6. Alueen B profiili Y-88 pohjoisesta.



LHTE 5  
20

KOR-  
VENRA-  
ET JANPUISTO

VL

19365



Mk: 1:1000



1983



1986



1987



1988

HÄYRÄMÄKI

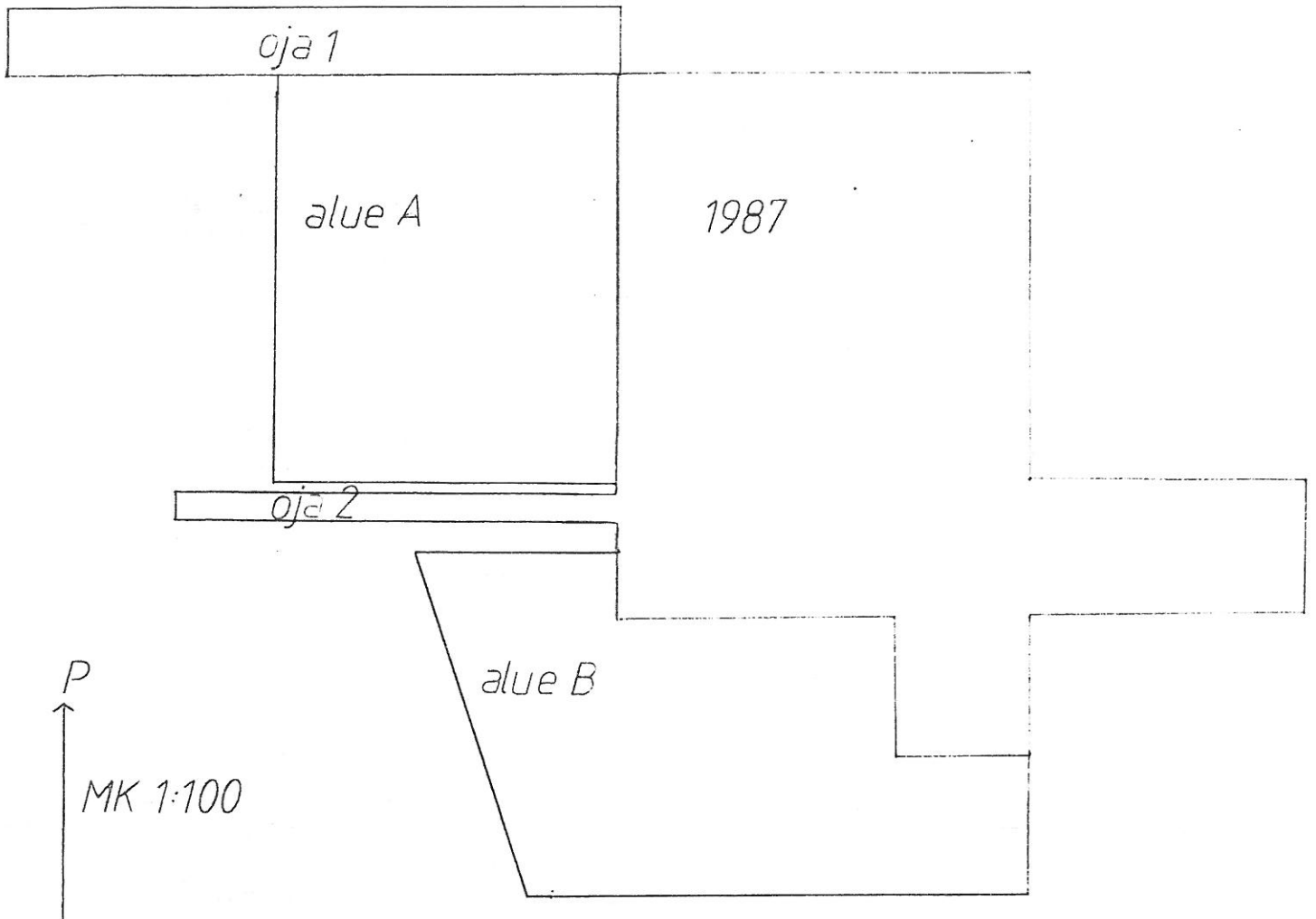
1987 kockuoppia

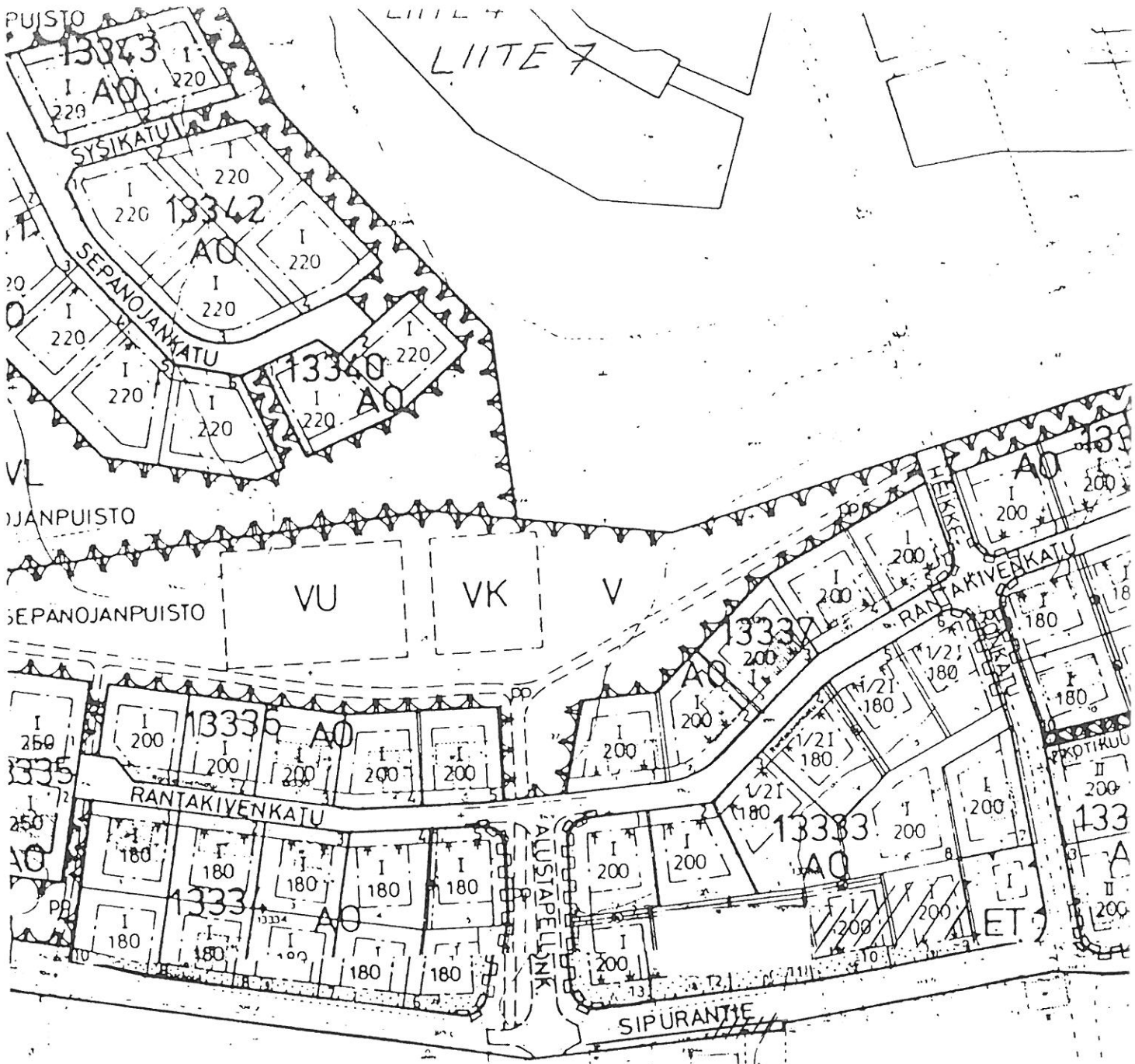
PÄIKKÖLÄNMÄKI I:1

A-635

LIITE 6

PAAKKOLANMÄKI I:1





TUTKITTU ALUE



MK 1:2000

*Määräksäkaavanto  
ja siinä näkyvät  
nolunne-alue*

E ASEMAKAAVAA



MAANÄYTTEIDEN YHTEENVETO

LAHTI

AHTIALA 10 552

PAAKKOLANMÄKI 10/

N:o	Selvitys	Konteksti	Päiväys
1	Maanäyte rakennuksen sisäpuolelta 84/89	44	16.6.
2	Maanäyte 85/89	43	21.6.
3	Maanäyte 85/89	43	21.6.
4	Maanäyte palaneesta maasta 86/88	43	21.6.
5	Maanäyte hiilimaasta 80/92	47	22.6.
6	Maanäyte palaneesta maasta 84/91	43	22.6.
7	Maanäyte 85/88	43	23.6.
8	Maanäyte 80/92	47	23.6.
9	Hiilinäyte 84/91	43	23.6.
10	Hiilinäyte 84/89	43	23.6.
11	Hiilinäyte 85/88	43	23.6.
12	Hiilinäyte 80/92	47	23.6.
13	Maanäyte 84/91	43	27.6.
14	Hiilinäyte 83,20/00,00	43	27.6.
15	Maanäyte 84/91	43	28.6.

KARTTAREKISTERI

LAHTI

AHTIALA 1088

PAAKKOLANMÄKI 51

N:o	Selvitys	Mk	Piirtäjä	Päiväys
1	Pintavaahtaus	7:20	Hannu T.	23.5.
2	Kontekstit 1, 2, 3, 4	7:20	Hannu T.	3.6.
3	Kontekstit 6, 7	7:20	Sisko T.	6.6.
4	Kontekstit 9, 11	7:20	Päivi T.	8.6.
5	Kontekstit 2, 13, 14	7:20	Päivi T.	9.6.
6	Konteksti 15	7:20	Sisko T.	13.6.
7	Alue A pohjavaahtaus	7:20	Hannu T.	14.6.
8	Kontekstit 34, 43, 44	1:20	Nanna J.	20.6.
9	Kontekstit 43, 44	1:20	Sisko T.	21.6.
10	Kontekstit 37, 39, 44	1:20	Sisko T.	21.6.
11	Kontekstit 32, 42, 44, 47	1:20	Elna T.	22.6.
12	Kontekstit 47, 49	1:20	Nanna J.	22.6.
13	Kontekstit 31, 43, 45, 48, 50	1:20	Elna T.	28.6.
14.	Alue B pohjavaahtaus	1:20	Elna T.	29.6.
15	Profiilit K 4, 7, 11, 40	1:20	Hannu T.	8.6.
16	Alueen A reuna- profiilit	1:10	Päivi T.	20.6.
17	Alueen B reuna- profiilit	1:10	Päivi T.	28.6.
18	Sipurantien liisä	1:20	Hannu T.	15.6.
19.	Alueen A erikois- löytöjen sijainnit	1:20	Hannu T.	26.9.
20	Alueen B erikois- löytöjen sijainnit	1:20	Hannu T.	26.9.